

DEBRECZENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, collegium.	Felelősszerkesztő: LUKÁCS TIHAMÉR. Szerkesztőtársai: Lengyel Béla, Baróthy István, Segesváry Viktor, Matolcsy Sándor. Kiadóhivatali főnök: Kovács Lajos.	ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 5 korona. Fél évre 2 kor. 50 fill. Ifjúsági egyesületeknek 4 korona; Főiskolai hallgatóknak 3 korona; Egyes szám ára: 20 fillér.
Megjelenik havonként kétszer.		

Bucsuszó.

Most, mikor körülményeim változása folytán a következő félévben elhagyom a debreczeni akadémiát s így le kell mondanom e lap szerkesztői tisztéről, nem mulaszthatom el ez alkalmat, hogy szeretett olvasó közönségünknek eddigi működéséről beszámoljak, hogy tőle el ne bucsuzzam.

A feladat, mely ez év elején reám, szerkesztő és munkatársaimra, — kiknek buzgó fáradozásukért ez uton is a legnagyobb köszönetemet nyilvánítom, — várt, kettős volt: 1. a lap meg lehetős gyenge lábbon álló anyagi viszonyait rendbe hozni; 2. annak tartalmát, fáradságot nem kimélve, az olvasó közönség részére tehetségünkhöz mértén élvezetessé tenni.

Az első feladatot úgy oldottuk meg, hogy segélyek és előfizetések gyűjtése által e lapnak oly alapot teremtettünk, mely nem csak ez egész évi megjelenési költségeket fedezi, hanem annak egy jó része, szorultabb anyagi viszonyok esetére, eltehető lesz.

Hogy második feladatunkat miképen sikerült megoldani: ám ítélje meg a tisztelt olvasó közönség! Mi rajta voltunk legjobb akaratunkkal, hogy teljesítsük. Ha nem sikerült annyira, mint kellett volna, a hibát ne hanyagságunkban vagy nem-törődömségünkben keresse.

Kötelességemnek ismertem, hogy a megválasztásom s az éveleji választások alkalmával az ifjúsági élet terén kialakult békét e lap útján is védelmezsem és fenntartsam, ha kell. Ebben az irányban dolgoztam szerkesztőtársaimmal nemcsak e lap hasábjain, hanem mindig és mindenütt az ifjúsági életben.

Arra is sulyt fektettem, hogy minden ifju tehetségnek tért nyissak, (amint az is egyik célja az ifjúsági lapnak) hogy a lap részére minél nagyobb dolgozó gárdát nyerhessek s hogy egy-egy

kiváló szakférfiúnak dolgozataival is emeljem az egyes számok értékét.

Ilyen cikkeket voltak kegyesek szolgáltatni *dr. Bartha Béla* jogakadémiai tanár ur és *dr. Burger Péter* orvos ur, kiknek ez uton a legnagyobb hálával mondok köszönetet.

További törekvésem volt lapunk tartalmát változatossá tenni. Eme törekvésünket szerkesztőtársaimmal úgy véltük megvalósítani, hogy rovatot nyitottunk a sportnak és sakknak, a szép-irodalmi rész mellett teret engedünk irodalom-történeti, művészeti és egyéb értekezéseknek, a vezércikkben és az „Ifjúsági hírek“ rovatában figyelemmel kísértük és hozzá szólottunk az ifjúságot érdeklő kérdésekhez s „Mozaik“ czimen rovatot nyitottunk a diák humor érvényesülésére.

Mindezek mellett lapunkat külsőleg is, külső alakjára nézve is, a többi ifjúsági lapok színvonalára igyekeztünk emelni akkor, mikor csinos borítékkal láttuk el.

Ebben foglalható össze röviden működésünk. Elismerem, hogy talán többet is lehetett volna tenni, de hangsulyozom, hogy mi mindent, ami tehetségünktől és erőnktől telt, megtettünk.

S most szeretett olvasó közönség, távozásom alkalmával bocsássák meg, ha talán többet várva tőlem, mint amennyit tettem, várakozásuknak meg nem feleltem, igényüket ki nem elégítettem.

Tartsanak meg jó emlékezetükben, mint olyan embert, ki tisztének, elvállalt kötelezettségének becsületesen, lelkiismeretesen megfelelni törekedett, mint ahogy én is legjobban fogok mindig önökre visszaemlékezni, kik az ifjúság céljait, törekvéseit megértve, jóindulatukat azzal is kimutatták, hogy annak lapjára előfizettek.

Szeretett olvasó közönség, Isten önökkel! Isten velünk!

Lukács Tihamér.

A költészet és a képzőművészetek határkérdése.

Lessing „Laokoon“-ának ismertetése alapján.

Az esztétika a 18-ik században, a tudományok századában emelkedett ki s lett új tudomány. Önálló tudományá fejlődésében a németek a mesterek. Baumgärtner a kezdő, Winkelmann a folytató s Lessing — mondhatnók — a befejező. Ő a német irodalom első nagy klasszikusa, kinek működése határt jelöl a németek irodalom-történetében nemcsak a költészet, de a tudományok egész sora terén. Esztétikai nézeteit — a művészetek szabályaként Laokoon cz. művében tette közzé s annak daczára, hogy ez a mű befejezetlen, korszakalkotó munka nemcsak a német, hanem az egész világirodalomban. Olyan korban keletkezett, mikor legnagyobb volt az eszmék forrongása, amikor átalakuló félben volt európaszerte az élet, társadalom; művészet, tudomány. A 18-ik század második felében vívta győző csatáit a szabad szellem a maradisággal. Ugyanaz a szellem ez, mely a XIII ik században átalakítja a művészetet, ugyanaz, amely fölidézi a reformációt. S honnan indul ki ez a szellem? Egy rég letűnt világból, amelyet úgy benyelt az idők tengerárja, hogy eltűntek az alkotók, csak alkotásaik

maradtak fenn, hogy ezek beszéljenek a letűnt világról, ezek képviseljék annak szellemét, a görög világ fenséges szellemét. S mióta megindult a reneszánsz, mióta átalakította a társadalmat a reformáció, ezekhez az alkotásokhoz sietett a világ, innen meríteni őserőt, örök valót, örök igazt. A görög költészet, a görög művészet adott újra táplálékot a világnak, az a görög költészet, melyet még imént lenézett a középkor, az a görög művészet, melyet romja alá temetett az idő, de amely a romok alól föltámadott. Ujra föléled Homéros, föl Phidiás s úgy állanak ott a messze tengeridő, közel háromezer esztendő partján, mint világító tornyok. S e világító tornyokhoz siet Lessing. Hozzájuk siet annyival is inkább, mert a forrongó eszmék korában amennyi igaz kerül felszínre ez eszmékből, velük együtt ugyanannyi salak. S minél nagyobb az igazság, amit keresünk, annál több a ferdeség, a kinövés, a tévedés, míg az igazsághoz eljutunk.

Igy volt Lessing korában is. Keresték a művészetekben az igazságot s a kutatás közben a műértők tévedései aláásták a művészeteket s bizony korcsfejlődésbe sodorták. Elméletük — természetes — hogy rendkívül káros hatással volt nemcsak a művészetek fejlődésére, de az izlésre is. Alásülyesztették a költészetet, azt tanítva,

T Á R C Z A.

Feledtelek, — feledj el!

*Midőn, ábrándos nyári este,
Mevallám, hogy szeretlek,
Te boldogan csak azt susogtad:
Sohsem, sohsem feledlek...*

*...S egyszer, hogy rólad álmodoztam,
Borongós őszi reggel,
Jött egy levél, ez egy sor irás:
Feledtelek, — feledj el!*

Lukács Tihamér.

Örökre.

Ott állt a férfi, forró homlokát a hideg ablaküveghez szorítva, — kezében a levél, melynek minden sorából egy forrongó, szenvedélyes asszonyi lélek varázsa sugárzott.

Ott állt a férfi: a válaszuton.

Lent az utcán nyüzsgött az élet, felgyultak a fényes kirakatok aranyos csillárjai s az utczai

lámpák egymásután s a hatalmas paloták mögött felbukkant a hold...

A férfi lehunyta szemeit, eltűnt előle a mindennapi élet fárasztó képe: ébren álmódott...

...Régen, régen, bársonyos pázsiton, sugárzó napfényben két gyermeklélek összeforrott.

Két gyermeklélek.

A gyermek ifjúvá serdült, a leányka hajadonná.

A szeretet szerelemmé vált sziveikben...

Háromszor lehullatták a fák megsárgult leveleiket, háromszor olvastotta fel a fagyos tél jégkérget a tavaszi nap aranyos sugara: a hajadonból asszony lett...

Tavaszi volt...

Az elhagyott, elmellőzött férfi pedig várt tovább...

Érezte, tudta, hogy az a frigy, melyet szerelme más férfival kötött, nem tarthat soká.

Jóslata bevált

A gyenge, beteges férjet eltemették a lehulló, sárga levelek...

hogy annak csak azt szabad megörökíteni, ami a szobrásznak, a festőnek is alkalmas a szép kifejezésére s szerintük: a költő fest, a festő is fest; a költő elbeszél, a festő is elbeszél, tehát nincsenek külön művészetek, hanem van egyetemes művészet, melynek különböző eszközök állnak rendelkezésére.

Lessing feladata tehát az volt, hogy kiemelje a művészeteket a rájuk rakott nyügből, ki a költészetet a lealacsonyított helyzetből s bebizonyítsa, hogy nem egyetemes szűk korlátok között mozgó művészet van, hanem a művészetek között tárgyban, felfogásban, fokozatban különbség van s egyiket a másiktól éles határvonal választja el. Meglátjuk, hogyan alakítja át kora téves nézeteit, hogy vonja meg a határvonalat a költészet és a képzőművészetek között és mond ki olyan elveket, miket a tudománynak azóta sem kellett lényegesen módosítania.

*

Mielőtt tulajdonképeni tárgyunkra térnénk, az tűnik föl mindenekeelőtt, miért adta Lessing művének a Laokoon címet, hiszen épugy nevezhette volna azt — egyik ismertetője megjegyzése szerint — Iliásnak, mert az Iliásról még többszó van benne, mint a „Laokoon“-ról. Azért talán, mert műve elején s aztán egy részén a Laokoon

csoporttal foglalkozik s mint a költő az ihletés pillanatában nem kutatja a címeket, hanem egyszerűen, amint megzendül lelke hurja, a legelső akkord egy sorát veti papírra, az a papírra vetett hang majd csak összefüggésbe jön a többivel? Mindenesetre nem elég a cím a tartalomhoz s csak úgy fejthetjük meg, ha fölteszük, hogy művében az ókori művészetek elméletét akarta fölmutatni s e művészetek remekeinek a „Laokoon“-t tartván: e gyűjtőnév alá foglalta az ókor egyetemes művészetét, mint olyat, mely legnagyobb tőkélyre — Lessing és kora fölfogása szerint — a Laokoon csoportban emelkedett.

Azért mondjuk — Lessing és kora szerint, mert azóta e műalkotásról a nézet nagyon megváltozott Lessing koráig ezt ismerték — igaz — a legtökéletesebb görög műalkotásnak, attól kezdve mindjárt, hogy a 16 ik század első évtizedében Rómában napfényre került s még Goethe, Winkelmann is a legnagyobb tőkélyt látták benne. De a modern kritika ma már róla tartózkodóbban nyilatkozik. Igen, mert Lessing kora óta számos műemlék került felszínre s az ujonnan fölfedezett remek a Laokoon csoporttól elvitatták — legalább is részben az elsőséget. Ez a kritika a csoportozaton szembetünőbb fogyatkozásokat fedezett föl. Nem találta meg a kellő szellemi kapcsola-

...Ott állt a férfi, forró homlokát a hideg ablaküveghez szoritva, — kezében a levél, melynek minden sorából egy forrongó, szenvedélyes asszonyi lélek végtelen varázsa sugárzott.

Felnyitotta szemeit s körülnézett.

Az est sötétbe burkolt mindent. A butorok homályos körvonalai kísértetiesen domborodtak ki a hold beszűrődő gyenge sugarában.

S ő úgy érezte, hogy valami csodás varázs szállta meg idegeit — az illatos levélke izzó melegséggel töltötte el s a félhomályban egy bájos női arcot látott: csillogó szemekkel, mosolygó ajakkal.

Aztán elsötétült előtte minden.

Reszkető kézzel csavarta fel a villanyt.

A kakukos óra nyolczat jelzett.

A férfi elgondolkozott.

— Tehát két óra múlva... — suttogta — addig örökkévalóság az idő... s azután talán soha többet!

A levelet izgatottan szoritotta dobogó kebléhez.

Azután olvasni kezdte annak lángoló szenvedélytől szagatott szavait.

„..Este tíz órakor jöjjön! Oh jöjjön el minden bizonnal, epedve várom. A kert hátulsó kapuja nyitva lesz, szobám ablakában gyertya ég... Ha szeret: eljön.

Zoltán! tiszta szerelmünk emlékére kérem: jöjjön el.

Hadd mondjak el mindent: annyi sok a mondani valóm.

Jöjjön el és ítéljen felettem!”

— Margit! — suttogta lázasan a férfi, oda-szorította ajkához az üdvöt adó levelet és barna szempilláin megrezdült a köny.

— Elmegyek! — mondá és e szóban benne volt egy régóta epedő lélek minden vágya s úgy érezte, hogy teljesülően van már álma, ha csak egy pillanatra is... És elment...

Hófehér szobában, fekete ruhában, szép, halovány asszony, szép, szerelmes asszony várt találkozára.

tot alakjai között, alkotójuk: a rhódosi Agesander két fiával, Athenadorossal és Polidorossal sem találták el a tökéletes összhangot. Laokoont saját fájdalma fogja fel a csoportozatban s e fájdalmában csak nagyobbik fia osztozik, a kisebb meghal. Az ó-kor nagy tudósának, az idősebb Pliniusnak ide vonatkozó megjegyzéséből arra lehet következtetnünk, hogy már keletkezése korában remekműnek tartották, azon csodálkozva különösen, hogyan lehetett egy darab márványból azt a hatalmas csoportozatot összhangban megalkotni. Ám az összhangot, az összefüggést egyedül a körületekergődött kigyók tartják fenn s ha hozzávesszük, hogy az atya mellett a két fiu alakja eltörpül, holott testrészüik arányainál fogva meglelt emberek: nem tudjuk az összhangot megtalálni, legfőlebb úgy, ha Laokoont óriásnak vesszük, két fiát pedig közönséges epigonnak. Ám ezt se tehetjük, mert tudjuk Laokoonról, hogy egyszerű papja volt Apollónak, mert ennek templomát megfertőztette, azért kellett bűnhődnie. Azonban az újabb kor kritikai fölfogása mellett is van a Laokoon csoportnak értéke. Az iszonyu fájdalom kifejezése, a pokoli kintől meggyötrött testnek lélektanilag tökéletes alakítása olyan műremekké tesz, amely értékéből veszíteni sohase fog. S épen e tulajdonságai biztosítanak a Laokoon

csoportnak kimagasló helyet a művészetek történetében.

*

Most már áttérhetünk egyenesen a mű tárgyalására, hanem a mai kor álláspontjából indulva ki, keressük:

1. Mi a művészetek tárgya általában.
2. Mi a különbség a költészet és a képzőművészetek között tárgyra nézve.
3. Mi a véleménye a Laokoonban Lassingnek.
4. Elfogadható e vagy nem s miért a Lessing véleménye?

(Folyt. köv.)

Kocsis János.

A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat” emlékei.

Célunk e rovatnak a nyitásával a „M. I. Ö. T.” multjának, s az ott szerepelt egyének munkásságának az ismertetése. A Társulat emlékkönyve ugyanis, melyből, mint a Társulat kebelében felolvasottakat, vettük az alább közölt költeményeket, nem egy oly ügyes dolgot örökít meg, melynek páriát ma az ifjuság irodalmi művei közt alig találunk, s nem egy oly fiatal szerzőnek nevét örzi, kik később országos hírekké lettek.

Keble lázasan pihegett, dus hajfürtjein mintha ezer csillag világított volna s a szemeiből előtörő könyeken keresztül átcsillan a boldogság mosolygós reménysége.

— Eljön-e? — kérdé önönmagától — nem felejtett-e el? elmondhatom-e neki mindazt, amit szivemben rejtve őrzök? Lesz-e erőm a boldogságnak ama pillanatában elsuttogni, hogy ő volt minden álmom, az ő szerelme minden reménységem. Megért-e, hogyha keblére borulva szótlanul csak zokogni tudok?

— Zoltán! érts meg, ha nem szólok is, bocsáss meg ha van is bűnöm, szeress, mert én imádlak végzetlenül!

Ez utóbbi szavakat hangosan, egy szenvedélyes lélek lázas kitörésének hangján mondta.

...Szeress, mert én szeretlek végzetlenül!...

Az óra tizet ütött.

A férfi ott állt a boldogság kapujánál.

...Bűn ez... — sugta a lelkiismerete.

.. Szeress! — a szive ezt dobogta.

...Szeress, mert én imádlak végzetlenül!... — mondá bent a szép, halavány asszony.

Keble lázasan pihegett, dus hajfürtjein mintha ezer csillag világított volna s a szemeiből előtörő könyeken keresztül csillan a boldogság mosolygós reménye.

Felnyilott az ajtó.

Szemben állottak egymással: a férfi és a nő.

Két lélek: mely régen egygyé lett már.

Két sziv: melyeknek egy a dobbanása.

Két ajak: amely összeforrni vágy.

Óh mi fenségesen nyilatkozott meg a szerelem ebben a pillanatban, — egyetlen szó, egyetlen kifejezés nélkül.

Egy pillanatra megállott a férfi.

S aztán egymás karjába dőlve zokogtak csendesen.

Boldogság, a szerelem örömszokogása.

— Szeretlek — suttogta az egyik

— Szeretlek — suttogta a másik.

S egy dobbanásban két sziv összeforrott.

— Szeretlek — ezt suttogták lázasan és

Jelen számunkban Fiók Károlynak, világhírű nyelvtudósunknak (ki akkor 2-od éves theologus volt), dr. Benedek János országgyűlési képviselőnek (akkor gymn. 8. o. t.) és D. Leidenfrost Gyulának költeményeit közöljük.

Sorra kerülnek azután Szabolcska Mihály, Szana Tamás és társulatunk többi jelesének ifjúkori művei.

Mi azt hisszük, nem végzünk hiabavaló dolgot, midőn a társulat e tagjainak ifjúkori működését ismertetjük, azt napfényre hozzuk. Sőt azt hisszük, hogy azon olvasóinkra, különösen kik a „M. I. Ö. T.” tagjai, csak jó hatással lehet ez, amennyiben nemes büszkeség töltheti el szívünket annak tudatában, hogy ily emberek utódai s felébred szívükben a vágy, hogy dicső eleinkhez méltókká legyenek.

A felelős szerkesztő.

Örökre . . .

Örökre . . . érted ezt a szót: örökre? —
Tied szerelmem, búm és bánatom.
A sirt tekintsd, uj rög ha hull a rögre,
Még nő a holt emléke a halom.
Tűnnek napok bár, mulnak évre évek,
Én enyhülést folyton hiába kérek,
Bús könnyeim még most is hullatom,
Örökre, érzem, gyászolok te érted.

boldog zokogásukba belevegyült a sejtelmes vágy mámorának kéjes sóhajtása...

Az asszony ott ült a pamlagon, a férfi előtte térdelt s áhitattal hallgatta beszédjét...

— ...Ugy volt, mikor elváltunk egymástól, — sirtam, epedtem sokáig. Egészen a mai napig... Ma gyönyörűség szállta meg a szívem. Éreztem, tudtam, hogy el fog jönni. El kellett jönnie... Most itt van. Higyjen nekem. Nem volt eddig sem nappalom, sem éjem. Magáért... érted epedtem. Mióta özvegy vagyok: reád vártam, lelkem üdvössége. Mikor férjhez adtak, — megölték a szívem, — most élni akarok. Élni: boldogan. Veled... a sirig.

A nő szavát elfojtotta a férfi szerelmes csókja.

— Hiszek... szeretlek — suttogetta a férfi.

Imádság volt e két szó.

Két szerető szív imádsága.

Ajkaik összeérttek s aztán hosszasan csókolták egymást.

Örökre üldöz, mint halvány kísértet,
Emléked, Fanny, életutamon!

(Debreczen, 1872 július 1.)

Te nem kivántál . . .

. . . Te nem kivántál engemet szeretni,
Ki téged úgy szerettelek,
Nem hallgattál kérő szívemre,
Választ nem adtál esdeklésnek.
Te csak ragyogni vágytál a magasban,
Mint csillag a menny kék ivén,
A földre nem kívánczál le,
Hol árva cserje voltam én.

Óh lány! Ha úgy, egy csendes éjen
Ott hagytad vón' a kék eget . . . !
— Igaz, csak szerelem lett volna,
Mit nyujtandék neked.
De hidd, a boldogsághoz
Elég a szerelem . . .
Oly boldogok lettünk vón'
Mi ketten ide lenn!

Most fázol ott fenn a magasban,
Tudom: hideg van ott nagyon,
Nem úgy lett vón' ha hozzám eljövendel,
Forrásnak fényes csillagom!
. . . Az árva cserje most virulna,
Élesztenék a forrás csókjai;
A szellőt felfognák a lombok.
Tükrét nem hagynák fodrosítani.

Ah, mily boldogok voltak ebben a pillanatban mind a ketten.

Mily nagyon és önzetlenül szerették egymást ebben a pillanatban, hogy elfeledtek mindent, a szerelmükön kívül.

Nem két külön lény volt már a férfi és a nő, hanem a kettőnek rejtélyes és titokzatos összetétele, mely egy szívvel szeret, vágyakozik, szenved s egy ésszel gondolkodik.

A lámpa rózsaszín ernyőjén átszűrődő halovány sugár volt egyedüli tanuja boldogságuknak.

Egyszerre a nő szeliden lefejtette magáról a férfi karjait s halkan suttogetta:

— Zoltán, ha szeret: védje meg a becsülete-met... Most még nem lehetünk egymáséi. Ha az oltár szentsége egyesít, ha eljön értem, hogy a sirig egy szív, egy lélek legyünk: az öné — a tiéd leszek. Tiéd leszek teljesen: lelkem, mindenem, szerelmem, hűségem, rajongásom. Addig csak szeressük egymást a szeretet tiszta melegével: ne mocskolja be a szerelmünk semmi

Köröttünk boldog perczeinknek
Virágerdője nyílánék,
Tündérregét a boldogságról
Lombajkaimmal olykor dallanék . . . !
De te csillagnak mentél,
Csendes boldogság nem kellett neked,
Szomjuhozni hagytad lenn a cserjét,
Ki téged oly hön szeretett.

Nem boldog dal most ágaim zenéje,
Hisz lombjaim lehulltanak . . .
Egy siró hang zavar, mit elzörögnek,
Mit nyögnek olykor a kopár galyak.
S te is fázol fenn a magasban,
Hiszen hideg van ott nagyon . . .
Nem úgy lett vón', ha hozzám eljövendél
Forrásnak, fényes csillagom . . . !
(Debreczen, 1871 november 5.)

D. Leidenfrost Gyula.

Gábor Áron.

(Ballada 1848-ból.)

Leborult az éjnek hollószárnyu leple,
Kis kunyhóból gyenge lámpa csillog messze.
Belül ágya mellett zokog térden Áron,
Halovány leánya haldokol az ágyon.

Az öreg könyörög, imádkozik halkal.
Künt sziszegő szél kél, zúgva-búgva nyargal.
„Hallod a harc hangját? Vész jön ott reátok —
Jó apó ne félts: lent boldog lesz lányod“.

ezután sem, ha eddig meg tudtuk őrizni tisztaságát.

Ez volt a nő erényének apoteozisa.

E szavak kioltották a férfi égő szenvedélyét
s annak helyét a józan, meleg szeretet foglalta el.

Gyengéden magához ölelte a nőt s megcsókolta magas, tiszta homlokát.

— Eljövök érted! — mondá.

— Követlek! — szólt az asszony.

— Hü maradsz hozzám?

— A sirig — örökre! . . .

A toronyban éjfél utött az óra. Egy forró ölelés, egy csók volt a bucsujok.

A férfi ment... ment küzdeni birásáért két ragyogó szemnek... előtte két csillag világított s jelkében egyre visszhangzott szerelmese végső szava:

— A sirig... örökre!

Frankó János.

Egymásra verődnek ágai a fáknak . . .
Zokog a szél, mintha künt százak sirnának.
„Hallod apó, hogy száll a siralom átka?
Jaj neked, jaj neked, székely anya, mátká!“

Hallja Áron, hallja . . . Ielkén szörnyü kin dül,
Hangos zokogással, könnyzápóra indul.
„Ne . . . mint zúg a róna, hadra had ott látod?
Sirsz-e? Bizony lesz mért! Visszasírod leányod!“

Székelyhon lányai gyászt öltenek értem,
Székelyfiak ezre lesz a vőlegényem . . .
Elmegyek, elmegyek menyasszonyi ágyba . . .
Te apó itt maradsz egymagadba árva!“

„Nem, Laura, óh azt nem engedi a szent ég;
Te enyém maradsz itt. vagy én is veled mék.
Dús virágágyamból végső rozmaringszál
Ha te elmégysz, miért élni nekem itt már?“

„Csillagok hulltakor eljövök én érted.
Szózatomat hallod, szavamat megérted . . .
Székelyfiak ezre jön utánam bizvást,
Hitvese karjából szerelmemért, meglásd.

Le is levezetlek bársony puha völgybe . . .
Virága veres lesz, piros lesz a földje.
Idejősztok velem csendes nyugovóra.
Köztetek ott nyugszik aranyhaju Laura.

Rózsabokrot ültess siromra fejtül,
Etessem-itassam a szívem vérébül . . .
Akkor jer el . . . akkor . . . oda rózsafámhoz,
Figyeld: mit nyög a szél, mely galyain száldos!“

Sirba tevé Áron, hidegbe, sötétbe;
Befödte, takarta s rózsát tett fölébe.
Tompán, zúgva hullt a rög a koporsóra.
„Óh! ha e rög már az enyémre hullt volna!“

II.

Mi zúg át a sikon vészes üvöltéssel?
Mi bömböl a bérczen? Téged várnak székely!
S ha csatahang csendül, halál szava zendül:
Egy se riad vissza gyáva félelembül.

Hejh! beh piros Hidvégh, beh piros a földed!
Tán a piros bársonyt szemfedőül szótted?
Küküllő, Küküllő, habod olyan véres. . .
Székely vértül olyan két partod a téres!

Áron hattyu-fejét mi nehéz gond nyomja?
Éjek éjelen mért jár temetőn bolygva?
„Laura csak egy szóra nyisd porladó ajkad!“
Búgva zillan a szél, de Laura csak hallgat.

Búgva zillan a szél. . . zörg a rózsza gallya. . .
Álmodozik Áron . . . Laura szavát hallja.
„Te sugád, te mondád, jösz te ugy-e velem
Tüzes paripákon, villámló szekéren!“

S még egyszer a székely részt kér a halálból,
Még egyszer a székely ellenvérbe gázol, . . .
Aron hada ádáz viadalra készen,
Laura szava zendül előtte a bércezen.

Laura szava zendül, halálra hívó az.
Mit bánja a székely, jó az neki, jó az.
Csata végeztével tértek nyugovóra,
Elvitte pihenni kedveseit Laura.

Le is levezette bársony-puha völgybe. . .
Be is betemette mélyre, piros földbe. . .
. . . Csillagesés megszűnt, az üstökös eltűnt. . .
Alusznak a hősök, álmuk csendes ott kűnt.

(1879. nov. 20.)

Fiók Károly,
2. theol.

Megértésére tudni kell, hogy Gábor Á. az általa késztett ágyut Laura névvel nevezte, legalább Jókai mondája szerint, melyet szem előtt tartottam az alakításban. (Szerző jegyzete.)

Mennyi szép lány . . .

Mennyi szép lány a világon,
Óh de mennyi, igazán!
Az ember bármerre járjon
Itt is, ott is szép leány.
Szőke fürtök, barna fürtök,
Égszínkék szem, meg kökény,
Mind oly bájlok, szépek s értők
Egyenlően égek én!

Mosolygó ajk : rózsa, fáján
Piros arcok hajnala,
Szemöldök iv — szép szivárvány —
Vállak, keblek szűz hava,
Karcu termet, piczi lábak
És ki tudná még mi más?
El, — vajh! kit ne bódítnának
Ennyi bájak, e varázs?

Lányok, lányok lánggal égek
Lánggal én ti értetek,
És ti? még csak rám se néztek,
Meg se láttok engemet.
Mosolyogtok jobbra-balra,
Mint vadalma, kecsesen,
Másra sok is van pazarlva,
Nékem nem jut semmi sem!

— Mennyi szép lány a világon
Óh de mennyi igazán!
Az ember bármerre járjon
Itt is, ott is szép leány.
Szőke fürtök, barna fürtök,
Égő szemek : barna, kék,
Én egyformán égek értők
S értem mégis egy sem ég!

(Debreczen, 1880.)

Benedek János,
VIII. o. t.

Hunyadi, mint ember.

Irta : G. Szabó Gábor.

Nem kell sokáig fáradnia az elmének, hogy kétségen felül helyezze annak a valódiságát: vajjon igen sok „nagy ember“ belső, magán életében is igazán olyan „nagy“-e? Nem kell szerfelett megerőltetnünk emlékezetünket, hogy példákkal is igazolhassuk, hogy igen sok országos, sőt világhírű ember otthon, magán életében nem sokban különbözik a rája féltő tisztelettel tekintő, szinte földöntuli lénynek képzelő többi egyszerű halandótól, sőt nem egyszer alattuk is áll.

Egyik legcsattanósabb példa erre a híres angol bölcsész: Bacon, ki — fennen hirdetett emelkedett elvei ellenére, melyek között az igazságnak minden más fölé helyezése is kiváló helyet foglalt el — kancellársága idején nem kevesebbszer, mint 28 ízben engedte magát megvesztegetni Byon, Lamartine nyakig uszott az adósságban a könnyelmű, pazarló életmód következtében; a neves, de később elzüllött költő: Marlove, kocsmai verekedés közben veszté el életét. S mit szóljunk a világhírű nevelésreformátorról: Rousseauxról, ki lelenczházba küldi saját gyermekeit?

S mig ekkép szerte kalandoz s viszen magával az emlékezet: egyszerre csak a messzemult ködéből egy tüneményes alak ködbevésző körvonalait röpködi körül, kinek fejét glóriával övezte az egész keresztyén világ hódoló hálája. S ez az alak, ez az igazi, egész férfi: a törökverő Hunyadi! ki magán életében is fennmarad azon a piedesztálon, melyre közéleti tettei emelték. Azok a sugarak, melyek körül ragyogják babékoszoruzta homlokát, nem homályosulnak el akkor sem, „ha várába száll nyugodni“.

Életén vörös fonálként huzódik végig két nemes, igazán felséges eszme: Isten és haza! Ezek azok a megnevezhetetlen értékű gyémántszemek, melyek köré, mint a korona tündöklő gyémántjai köré, csoportosulnak többi egyéni tulajdonai, emelvén az elsők fényét és csillogó ragyogását.

Hazaszeretete s vallásos istenfélelme teljesen egybeolvadt megnyilatkozásaiban. Mert hiszen, mikor a keresztyénség védelmére felemelte segélykérő szavát az európai hatalmasságoknál, hazája segítségét is czélozta; mikor győzelemhez szokott kardja feltarthatatlan csapásaival visszaveté az országba törő keleti hatalom katonáit, hazája ügyét is felkarolta egyuttal.

Hazájáért mindent megvont magától, Isteneért minden áldozatra kész volt!

Honszerelmének nagysága igen szép megvilágításban tűnik fel előttünk, ha emlékünkből idézzük a történelem azon lapjait, melyek számos ellenei, különösen a Garay, Cillei, Brankovics fondorlatait teszik a késő utókor megvetésének tárgyává. Talán bosszút áll rajtuk? talán elébe helyezi megfenyítésüket, a saját sérelmeinek példás megtorlását a haza javának, mint azt talán egy közönségesebb nagyság el nem mulasztaná?

Korántsem! Feledi megaláztatását, feledi a legszentebb érzelmeiben való szentségtelen gázolást; feledi, mert a haza veszélyben van! S kibékül leghalálosabb elleneivel, amire csaknem azt mondhatnók, hogy szinte nem is emberi vonás, hanem a dolgok magasabb, emelkedettebb nézőpontról való mélyreható tekintése, az alacsonyan járó halandók köznapi észjárását messze tulszárnyaló léleknek, mondhatni, krisztusi gondolkozása, ki megbocsát elleneinek, mert nem tudják mit cselekesznek.

Vallásossága hatása környezetén is igen érezhető volt, átragadt katonáira is és gyakran jutott megnyilatkozásra. Csatai megkezdése előtt sohasem mulasztotta volna el, hogy áhitattól buzgó ima szárnyain fel ne emelkedjék seregével együtt az egek mindenható urához, kinek tekintete előtt a leghatalmasabb rettegett had is szerte foszlik, de a legcsekélyebb is győzelemre száll.

Különben beszéljen helyettünk maga a haladókó hős, ki közeledni érezvén azt a pillanatot, mikor nagy lelke megszabadulván a szabad röptét gátló porhazától, szabadon szárnyalhat fel, fel a magasba, az égbe, az Istenhez, oly szavakat intéz a lelki üdvére figyelmeztető paphoz s jó barátokhoz, melyeken egy jól befutott pálya megelégedése, a tulvilági élet méltóságos nyugalma ömlik el: „Szent atyám! készen vagyok én az örök utra. Egész életem csak készület volt azon jó barát elfogadására, ki engem mindenható fejedelmi trónjához vezérlend. Hűségesen szolgálám ezt az élet minden viszontagságai és zivatari között; beügyekeztem tölteni azon helyet, melyet reám biza, reményem kegyesen fogadja elfáradt és kiszolgált bajnokát és nyugodalmat nyujtand neki az örök béke helyén, hova lelke sóvárogva kívánkozik“.

S bizony nem mond nagyot e tekintetben Bessenyei, a hős lélek lelkes csodálója s élet-

írója, mikor a világhódító Mohamednek a hős halálhírére állítólag mondott elismerő, vitéz ellenfélhez méltó eme szavait idézi: „Világ kezdetétől fogva olyan ember nem volt!“

És ha volt: hazáját jobban nem szerette, Istenét igazabban nem imádtá, mindkettőért többet nem fáradozott, mint Hunyadi.

Valóban, szinte megfajthetetlennek tűnik fel az a roppant szívós kitartás, melyet egész működése bélyegként magán visel. Hol szerezte meg azt az egész haláláig kísérő erőt, mely nem tört meg soha az akadályok nyomása alatt s mely megőrizte nemcsak lelki, de testi épségét is teljes mértékben úgy, hogy mikor más hasonló koru megvénhedett ember a nyugalmat egy egész élet munkássága által kiérdemelt pihenésben csendesen élvezi, — akkor vivja Hunyadi legnagyobb csatáit, a fél világ csodálkozó örömrivalgása közepett.

Csatázik törökkel, csatázik némettel, küzd oláhval, ráczzal, a rabló csehekkel; próbára teszi erejét a külső ellenségnél a hazára is sokkal károsabb személyes gyűlölői; utonállók, majd koronás rabló törébe esik, szóval a sors ezer megpróbáltatásai érik: de ő „áll, mint a szikla, rendületlenül!“

Festhetnők-e találóbban e kiemelkedő egyéni jellemvonását, mintha az „ős vezér“ költőjének eme sorait idézzük emlékünkből: „...csatáz, vív, izzad éj és nap s mig nem győz, nincs nyugalma!“

Hozzájárult ehhez csodával határos személyes vitézsége, halálmegvetéssel párosult vakmerősége a nagy veszély közvetlen közellétekor, mely tulajdonok hadvezetői lángelméjével kezelt fogva — nem egy ingadozó küzdelmet fordítottak diadalra.

Nemcsak intézte a csata sorsát, személyesen is mindig ott volt, hol legjobban dühöngött a harcvihar s „vélnéd boszorkánytánczot jár, úgy megforog jó fegyvere“; az ingadozó sorok, a visszavert rendek új erőre kapnak sisak forgójának közelben való lengésére, míg a török borzadva hátrál a rettegett, mesés alak villámcsapásai előtt s otthon nevével ijeszti engedetlen gyermekeit.

Az előbb diadalmas, most kudarcot valló török, Hunyadi varázsának tulajdonítja vereségét. A nybusszal övezett hős képezi hát új támadásra célpontját. De az előre értesült magyar sereg önfeláldozó hőse: Kemény Simon, megtartja

ót a magyarnak nehezebb napokra. Maga ugyan meghal, de a magát győztesnek vélt ozmánok diadalordítása vészkiáltássá lesz, majd halálhörögésbe ful, mikor más oldalról megjelenik hű vitézeivel az igazi Hunyadi s bosszuló hadistenként csapva a törökre „előtte a pogány sereg halomra hull“ s a magyarnak hagyja a magáénak hitt diadalt.

Szinte hihetetlen! de mégis a gyávaság vádját merészelték szemére vetni egyesek! Hogy elhagyta hivatásán nehéz helyzetben levő seregét a rigómezei csata második napján estefelé, azzal a hamis ürüggyel, hogy újabb csapattal, más oldalról támadt majd a törökre — s elment, de vissza nem jött, fő nélkül hagyta különben is leapadt, elcsigázott vitézeit.

A fél világ csodálta, hős volt gyáva s hagyta el vitézeit? Igen! elhagyta a veszített csata helyét, de bajtársaival vágta át magát.

Igaz, hogy ott dicső hősi halállal fejezhető vala be éltét. De a haza? Mi lesz a hazával, ha ő sincs többé? E gondolatra menekül s a haza meleg hálája jutalmazza tettét, mely önzetlenségének, a haza jóvolta minden más érdek fölé helyezésének újabb bizonyága.

Egyenes lelkéhez hasztalan igyekszik férközni a sanda gyanu: vértézve van. Épen azért megveti az ármányos Czilleit, ki férfiúi méltóságáról egészen megfeledkezve, orvvadász módjára, lesből akarja megfogni hálójában kaján gyülölete tárgyát. S mikor a másnak csinálta veremben saját személyét látja megfogva, mikor a gaz áruló a hős vezér hatalmába kerül: lesújtó tekintettel lobbantja szemére gázságait s ily szavakkal, — melyekben a nemes harag tüzétől hevitett egyenes jellem keserű megvetése tör elő — fordul a reszkető emberhez: „Mit reszketsz gyáva lélek azon verem szélén, melyet nekem ástál. Nincs hatalom, mely kezeimből kimenteni képes volna; egy intésemre össze vagy vagdalva: de mély tiszteletem a király iránt ezuttal megment; óvd azonban magad jövődre, minden hasonló találkozástól!“

Ime, mennyire tud uralkodni indulatán! a király iránti tisztelet feltartja jogos sujtásra emelt bosszuló karját s a száz halálra érdemes, nemesnek csufolt nemtelen, ép bőrrel menekül.

Ilyen nagy lelkü tudott ő lenni elleneivel szemben is.

Egyenes lelkével nem férhetett össze igazságtalanság. Azt tartotta az ő kor egyik irójával:

inkább szenvedjünk, mintsem cselekedjünk méltatlanságot. Magának ugyan bő részt juttatott a sors belőle, de ha rajta állott, mindig megmentett az igazságtalanságtól másokat. Amily vakmerőségig bátor volt a csaták tűzében, oly szelid, igazságkedvelő volt békében; amily bámulatos lángésszel vezette az ütközet sorsát, oly bölcs erélylyel, előrelátással tartotta a belső kormánygyeplőit, ami önzetlenebb kezekre nem jutott soha.

És mégis az ég bosszuló villámát nem félt Czillei nem átallja a gondjaira bizott ifju László királynak ártatlan gyermeki szívét a gyanu mérgevel megfertőztetni, azt mondogatván, hogy az annyira magasztalt ember önzetlensége csak álarcz, mely mögött a leggonoszabb országháborító önző tervek lappanganak, mert hiszen az ő nagyravágyásából folyó árulása okozta a várnai csata s a király elvesztését.

Hunyadi ugyan napnál fényesebben hazudtolja meg a képtelen rágalmat, a király szivéből kiüzi a felébredő féltékenység sziszegő kigyóját s a lealázott Czillei befolyását megszünteti, ám ez csak egy időre sikerül, mert a király kegyébe magát visszahizelgő Czillei folytatja átkos nevelését, míg végre az igazság sujtoló karját ő is meg nem érezte.

Ami pedig magán érintkezéseit illeti, akik csak szerencsések voltak társaságát élvezni, nem győzték eléggé magasztalni egyszerű, nyájas modorát, a hatalmas, gazdag ur szerény háztartását. Szerénysége nem volt kisebb nyilvános életében sem. Hiszen a kitüntetések nem sóvárogta s ha megnyerte, nem hiu dicsekedésre és pompázásra használta, hanem úgy tekinté azt, mint valami olyan kölcsönt, melyet minden pillanatban, amikor csak alkalma volt rá, kötelessége kamatostól visszafizetni.

Bizonyíthatja-e szerénységét valami fényesebben, mint az itt következő történeti tény:

Még 1447-ben, a rigómezei csatát megelőző évben hercegi czimmal s arany keresztes nyaklánczczal tünteti ki a pápa. Megköszöni, de sohasem él e czimmal; a keresztet pedig később a fehérvári káptalannak ajándékozza.

Azonkívül a fiatal V. László Besztercze örökös grófjává nevezi ki a kormányzóságát kezeibe letévő férfit. A kitüntetéssel járó fáradságokat sohasem sokalta, a megérdemelt czímet azonban egyszer sem használta.

Hogy az üres pompázásnak, csak a drága időt pazarló nyilvános ünnepeltetésnek, tündöklésnek mennyire nem volt barátja az ő egyszerű lelke, a következő eset szembetűnően rajzolhatja. Nevézetesen a „hosszu hadjárat“ dicsőséges befejezést nyert. Diadalmármorban úszott az ország. A hős sereg ifju királyával élén tömérdek fogollyal és zsákmánnyal — mint a győzelmes római hadvezérek — diadalmenetben vonult be Budára, hol egetverő üdvriadallal beláthatatlan néptömeg fogadta a sok dicsőséges csatában elfáradt, megannyi hőssé magasult vitézeket. S Hunyadi, kinek mindezekben az oroszlánrész jutott, a déli határszélen marad. Ő kivivta a diadalt, a jutalmazó ünneplés könnyű dicsőségét másoknak engedi.

Nem elégítheték ki ezek az üres külsőségek a mélyen gondolkozó férfit, ki érezte már a renaissancze géniusának szárnybontogatását s nemesen érző lelke szellemi eledel után szomjuhozott; szabad óráiban megismerkedett a római klasszikusokkal, bevezettette magát barátja Vitéz János által a humanisták magasabb látókörű világába: ily módon a legaczelosabb lelkű katonára a legfogékonyabb gyöngéd szívet hordozó pánczélja alatt.

Végre Teleki József gróf összefoglaló sorai-
val legyen szabad befejeznem e rövid keretben
adott jellemzést:

„Hazájának, vallásának tiszta férfias tettekben nyilatkozó szeretete lelkesítette egész életét, ezekért vagyonát feláldozni, ezekért meghalni mindig kész volt..... Katonai szerencséje, nagy tekintélye, a legmagasabb polczokra hirtelen emelkedése, sok irigyeket, ellenségeket élesztettek, különösen a főnemesség közt, kiknek mindazáltal mérges nyilaik szepőlten melléről visszapattanva, ártalom nélkül hullottak lábaihoz: de az ő dicsőségében a hazáét és magáét szemlélő köznép, a vele annyiszor diadalmaskodott közrendű nemesség félisten gyanánt imádá őt és a háládatos maradék meggyőződésén, hogy ő és egyedül ő menté meg a kívülről és belülről egyaránt szorongatott hazát az ozmán rabigától, — tiszta tömjénnel füstölgő oltárokat emelt szívében örök emlékül azon hideg köemlékek helyett, melyeket a nemzet akkor és később emelni elmulasztott.....“ *

* * *

* E mulasztást azonban már — ha nem is a nagy hőshöz méltóan — pótolta a kegyelet.

Gyulafehérváron, a Szent Mihálynak szentelt templomban kezdette meg álmóktól nem háborogtatott csöndes aluvását a nagy „Gubernator“, mint Kazinczy nevezi egyik levelében, melyben e templomban tett kegyeletes látogatásáról számol be.

Amint az ajtón belép az utazó, szinte megélednek előtte a rég letűnt idők ködbe vésző nagy alakjai: Martinuzzi, Bethlen Gábor, János Zsigmond, Izabella, kik az ódon falak közt csendesen pihennek.

A nyugati ajtóval szemben álló főoltártól jobbra három kőkoporsó fekszik, véggel a fal felé fordulva. Középen a Hunyadié, jobbról László fia, balról Vitéz János. A sarkofágok fedelén képeik láthatók. A „Gubernátor“ fején Zrinyi-főveg tollal; középmagas, vállas termetén megfeszül a sarkig érő dolmány; jobb kezében emelt kard, válláról palást hull alá.

S ha szent borzadással fölemeljük a fedélet, a rideg üresség meredez felénk; hamvait szétoszták kegyeletlen kezek.

De mintha Isten ujja volna ez, mintha ezt jelentené: ő nincs itt, nem halt hát meg, ő él!

Valóban nem halt meg, nem halhatott meg, hanem velünk van nagy szelleme s beragyogja a késő századokat soha nem homályosuló fényével; élni fog a hálás utódok szíve rejtekén, míg csak az utolsó honfi kebel utolsót dobban; élni fog örökké s nagy alakja „egy éltető eszmévé finomul, mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye, amint időben, térben távozik, melyhez kiált fel az utód erénye s óhajt, remél, hisz és imádkozik!“ — Igen! óhajtunk, remélünk, hiszünk és imádkozunk, hogy adjon a magyarok hatalmas Istene még sok, igen sok aczelos lelkű, aranyszivű, lángbuzgalmu igaz hőst a testvértelennek maradt magyarnak!

(Véga.)

V E R S E K.

Boldogasszony virága.

*Boldogasszony virága,
Virága,
De halovány a színe,
De sárga —
De halovány a színe
De sárga,
Mint a rózsám orczája
Orczája.*

Megkérdeztem, mi lelte,
Mi lelte . . .
Semmise — azt felelte,
Felelte.
Megölelem, de bánja!
Nem bánja,
Csókot hintek reája,
Reája.

Ilyen a lány mindenik,
Mindenik.
Mind csók után szomjazik,
Szomjazik.
Mind csók után szomjazik
Ugy égve,
Hogy eleped beléje,
Beléje.

Boldogasszony virága,
Virága
Ne is tettesd, a színed.
Hogy sárga —
Ne is tettesd, hogy halvány
Az ajkad:
Kicsókolom a lelkem
Te rajtad.

(Debreczen, 1904. decz.)

Kocsis János.

Báli emlékek.

Hogy rám hajtottad fürtös fejcskédet, . . .
Hogy éreztem kábitó illatát
Hajadnak . . . Amely felperzselt vérem . . .
Lelkemet egy mohó vágy járta át!

Azt gondoltam, hogy meglopom a mennyet!
Hogy megcsókolom rózsás ajkadat!
. . . S eszembe jutott szüztiszta szerelmünk . . .!
. . . S a buja vágy szép lassan elmaradt!!

II.

Andalító . . . lágy zene szállt át
A termen . . . Keringtek a párok
Körültünk . . .! Mi is mentünk velök . . .!
. . . Kipirult . . . lázas volt orcájok . . .

Elfojtott . . . boldog suttogások
Zsongtak fülünkbe szüntelen . . .!
. . . S mi . . .? Összenézve, tovamentünk
Könnyes szemekkel . . . Csendesesen . . .!

Lengyel Béla.

Bohóság . . . szerelem.

Bohóság az egész dolog
De mégse! Elmondom biz én.
Hiszen tudom, hozzám hasonlón
Van sok szerelmes jó legény,
Kinek a szívét amor-isten
Titkon, kacagva lopta el
És vágyó ajakát bekente
— A vágy, sóvárgás hogy epossze —
A szerelemnek mézivel.

Hogy mégis ott hagyott faképnél
A lelke rajta. Mit tegyek?
Az lessz a legnagyobb bosszu, biz uccse!
Többé szerelmes nem leszek.

Órt, őrt állok a szívem mellett,
Mint a pompéi katona.
És hogyha jó majd lopva, titkon
Abba bizva, hogy nincsen itthon
Nálunk az ur, az ész: biz a,
Nagyol csalódik Amor ur!?
Szórhatja rám, szórhatja nyilát
Mint a fővényt, mint a pozdorját,
Nem ejti foglyul szívemet . . .
Azt ellopni, azt elrabolni
Esküszöm! többé nem lehet.

De miután megtette egyszer
S titkolni ugyis nem tudom,
— Mert hisz szerelmes arcán ott ül
A csalódás éjjen, napon
És leolvassák jó barátok
Ami ott ül az ajkon, arczon.
Hát ezt a bántó nagy csalódást
Elmondom most vagy elsóhajtom
S mivel a regény hosszú lenne
S unalmas is kissé tudom,
A legutolsó epizódot
Azt mondja csak el a dalom.
— A legutolsó felvonást
A nagy csalódást, semmi mást —
Elég . . . kezdődik a rege
Hogy is van hát? mi van vele?

* * *

Levelet küldöttem a mi kis falunkba,
Ami bús falunkba, nem mi udvarunkba,
Levelet köldöttem faluvégi házhoz,
Széles e világon legszebbik virághoz.

„Szállj levélke messze, mond meg, sugd meg néki,
Sorradozó lelkem mi bántja, mi tépi,
Sorradozó lelkem mi gyötri, mi bántja,
Szerelmes egét hogy mi borítja gyászba.

Elszállott a nyár rég, elmúlt, el az ősz is,
Elszáradt azóta hulló falevél is.
Idestova újra virul a fa lombja,
Hogy láttam utószor vállamra borulva

S ott maradt a lelkem, megkötözve szárnya,
Másképp ha tudna, még akkor se szállna.
Álmodozva bolygom, járom a világot,
Rózsaszál párjára seholse talállok.

Csalogányok ajkán lesem a dalt varva,
Lesem a dalt, hátha szívembe' találna;
Szívemnek egy hurját rezgésbe ha hozná,
Lelkemnek egéről a büt eloszlatná . . .

Nem ad irt a sebre semmi a világon
Ó, ő minden álom“
— Irj, irj csak egy sort is
Szerető virágom
Drága mennyországom.

Egy néhány nap mulva
Levelem jó nékem.
Megremeg a lelkem
A kicsi levélen.

Megremeg a lelkem
És reszket az ujjam,
Alig van erőm, hogy
Felbontani birjam.

*Aranyos pecsétjét
Feltöröm remegve,
Kutatva, keresve
Mi van írva benne.*

*Esküvőre hinak
Fényes esküvőre,
Fejem lehanyattlik
Kicsi asztalfőre.*

*Szemem csordultig lesz,
Telesteli könnyel
— Valami azt mondja
„Örökre feledd el“!*

(Debreczen, 1904. decz.)

Boanergés.

A tragédia tragédiája.

— Humoreszk. —

Irta: **Kiss Endre.**

A Bankos Zsiga kezeiben megremegett az ujságlap.

...Azaz, bocsánat, majd elfeledtem, hogy még korunkban, a villamosság korában sem szabad a tárczairónak magát annyira elragadtatnia a gyorsaságtól, hogy a kötelező bevezetést minden megjegyzés és tornaczipó nélkül egyszerűen átugorva, azonnal in medias res, holmi remegő ujságlapokra térjen: de sietek jóvátenni hibámat s utólagosan megírom történetkém bevezetését.

Tehát: — minden embernek van órája; némelyeknek aranyórát juttatott a sors, másoknak legfeljebb ezüstórát lehet a zálogház nemes intézményével összeköttetésbe hozniok, — s vannak olyanok is, akiknek csak üres órái vannak: de még az utóbbiak is kellemesebben érezhetik magukat, mint azok, akiknek zsebei üresek, mert üres óráit némely ember igen czélszerűen tudja felhasználni, de üres zsebekkel senki se mehet semmire. Például a fent nevezett Bankos Zsiga, aki mellesleg megjegyezve, negyedéves joghallgató s egy kisvárosi intelligenciának nem utolsó tagja, üres óráiban tragédiairással szokott foglalkozni s egy darabjával már oly nagy hatást ért el, hogy midőn felolvasott inasa előtt belőle egy jelenetet, az elérzékenyülve hullatta könyeit s meghatottságában észre sem vette, hogy az ifju urnak czipője helyett porcellán nadrágit fényesíti a lakkal.

De fájdalom, ami annyira meghatotta ezen romlatlan kedélyű ifju szívét, Fellegesinek, a városka szinigazgatójának és Tollfnak, a „Helybeli

csengettyű“ szerkesztőjének keblében nem talált együttzöngő hurokra. Az előbbinek rideg szívért nem hatotta meg Zsiga hőseinek sorsa, bárminő halálnemmel multak is ki: hasztalanulátkozta Albert király a fenséges páthosz egész arzenáljának igénybevételével neszeményi haláloságján a világ összes czukordinnyéit, az igazgató nem vállalkozott reá, hogy ez átkok színházában nyerjenek nyomatékot; a „Helybeli csengettyű“ pedig folyton a Zsiga dramolettjei nélkül csengetett, bár ezek számára a szerkesztőségnek már külön papirkosarat kellett beszereznie: a civilizált világ tagjai közül eddig csak egy jó barát érdeklődött annyira Zsigának „A nyomor leánya“ című népdramája iránt, hogy elkérte tőle s elküldte olvasás végett a klasszikusokért rajongó — anyósának.

Igy volt eddig! — De most mindennek meg kell változnia, mert akik szoktak novellákat olvasni, azok tudhatják, hogy ok nélkül nem remeghet meg egy titkos drámairó kezeiben az ujságlap. Minthogy a dolog így van, semmi sem természetesebb annál, hogy Zsiga örömtől dobogó szívvel, kéjes izgalommal stb., stb. olvasta, hogy „Csak Máté“ című tragédiája megnyerte a pályázaton az akadémiának Róbert Károly korában történő szinművekre kitűzött jutalmát. — Minthogy korunk igényeit csupán naturalisztikus novellával lehet kielégíteni, kénytelen vagyok tovább is a természetesség medrében csörgedeztetni elbeszélésemet s azon lélektanilag könnyen indokolható tényre kell leírnom, hogy Bankos Zsiga közismert szerénységét félre, „Csak Máté“-ját pedig hóna alá tette s az említett ujságlap egy negyedóra mulva mára „Helybeli csengettyű“ szerkesztőjének jól kifejtett orra előtt remegett.

Tollfi ur a tragédiának s a rávonatkozó hirnek átolvasása után kénytelen volt egy iratlenyomóba kapaszkodni, hogy meglepetésében hanyat ne essék, de, habár a puskaport semmi esetre sem találta volna fel, feltalálta magát az érdekes helyzetben s szakértő hangon szólt:

— Látja, tisztelt Bankos ur, én mindig jósolgattam, hogy ön valaha egész babérrdővel koszoruzhatja a fejét; — lapom jövő számában egyébiránt közölni fogom a „Siketnéma szerelme“ című dramolettjét, amelyet most csak azért lát a papirkosárban, mert valaki véletlenül letaszította az asztalról s éppen oda esett.

Saját kényelmem szempontjából a következő

pár sort a „Helybeli csengettyű“ másnapi számának hírei közül veszem át:

„*A szorgalommal párosult lángész jutalma.* Bankos Zsigmond ur, lapunk régi és nagy nevű munkatársa, az irodalom kipróbált bajnoka, városunk szülötte, legujabb tragédiájával: „Csák Máté“-val 100 arany pájadijat nyert az akadémiától. A nagy költőt ezen legujabb sikere alkalmával őszintén üdvözöljük. Érdekesnek tartjuk megemlíteni a Bankos ur költői tehetségének azon egyik kiváló bizonyítékát, hogy már 6 éves korában egy kártyavetőnő nagy jövőt jóscolt neki az irodalom terén“.

Nem tudom, olvasóimra milyen hatást gyakorol e hírecske, de az tény, hogy Fellegesi szinigazgató urra oly felvillanyozó hatást gyakorolt, hogy azonnal magára öltötte az idő vasfogával fényesen daczoló szalonkabátját s derby-i gyorsasággal sietett a Zsiga lakására.

— Uram! Vegye figyelembe, hogy hat gyermek atyja vagyok, — ezzel a kijelentéssel kezdi meg a tárgyalást Thália papja irodalmunk új csillagával.

Zsiga, aki már otthonosan kezdi magát érezni a nagy emberek olympusi magaslatán, leereszkedőleg válaszol:

— Számíthat kegyes pártfogásomra.

A direktor homlokáról a nyájas fogadtatásra kezdenek elsimulni az aggodalom barázdái, de még mindig némi szorongással mondja:

— Vallja meg, hogy a Nemzetinek akarja adni.

— Az ön hat gyermekét? — kérdi Zsiga, nem tudva hirtelen a helyzet magaslatára emelkedni.

— Dehogy. Öt, Csákot!

— Hja, ugy? Erre nézve még nem jött létre teljes megállapodás köztem és Somló között: ő a görögtüzet ki akarja hagyni a harmadik felvonásból, én pedig nem koczkáztathatom ezzel a hatás kolosszális nagyságát

Thespis utódát a nagy hazugság egészen kétségbeejti.

— Uram, kedves uram, tudja-e, hogy nekem egész jövőm attól függ, hogy az Ön darabját én adatom-e elő először, vagy nem. Ha nem tudom megnyerni ezt a zeneművet a legutolsó naplopó is megvetéssel mutat majd rám: „Ime ez az ember az, akit egy helyi érdekű lángelme sem méltat arra, hogy darabját vele adassa elő először“.

Gyermekeim lerongyolódnak s engem a szellemi megsemmisülés ragad karmai közé. Uram, adja nekem a színrehozatali jogot, én olyan görögtüzzel világítottatom meg a harmadik felvonást, amelyet Görögországban sem láttak még soha.

Kétes, hogy a szülőföld szeretetének lágy érzései zsongtak-e a Zsiga szívében, vagy a nemzet napszamosainak pazar ígérete ejtette rabul lelkét, midőn beleegyezett, hogy Csák Máté először a Fellegesi ur görögtüzeinek fénye mellett dörögje el indulatait, melyeknek féktelenségét a iambuszok sántítása sem mérsékelhette, de tény az, hogy a megegyezés létrejött s Fellegesi pár óra mulva öles plakátokon hirdette, hogy „Csák Máté“, „Bánk bán“ versenytársa, Bankos Zsigmondnak, az akadémia levelező tagjának műremeke a jövő héten színre kerül színházában.

Az akadémia új levelező tagja pedig — kit a Fellegesi jóvolta emelt ezen méltóságra, — miközben kéjesen élvezte az erkölcsi dicsőséget, az anyagi dicsőségre is gondolt s nem haragudott volna meg, ha a 100 aranyat az akadémia minden ünnepélyes aktus nélkül egyszerűen a címére küldte volna; épen ezért jónak látta egy sürgönyt küldeni az akadémia bírálóbizottságához.

„100 aranyat várom. Válasz fizetve

Bankos“.

„Hidegvizgyógyintézetet ajánljuk

Bírálóbizottság“.

Ez volt a pár óra mulva érkező válasz a Zsiga sürgönyére s hazánk új csillaga hasztalan törte egész este esze kerekeit ezen felelet értelmén, éjszaka pedig azt álmodta, hogy a 100 arany hidegvizgyógyintézeté változik át és ő éneklí benne Csák Mátéval az „özvegy vagyok, özvegy“ dallamos nótáját.

* * *

Másnap, épen akkor, midőn óriási nevető-görccsel küzdve tartotta Fellegesi szintársulata a „Csák Máté“ olvasópróbáját, ismét megremegett a Bankos Zsiga kezeiben az ujságlap

Ezen újabb remegés okát hősünknek a tragikus megütközés hangján rebegett szavaiból érthetjük meg:

— Hogy a „Csák Máté“ jeligés leveléből Rónaynak, az ismert írónak neve tűnt volna elő?...! Nem, ez lehetetlen! Hiszen Csákot én irtam. Vagy a jeligés levél bolondult meg, vagy

az akadémia, vagy én. De nem, ez az utóbbi eset ki van zárva.

Szegény Zsiga csak lassankint kezdett rájönni, hogy valamint a világon nem csak egy tarka kutya, úgy a Róbert Károly korabeli szinműpályázon nem csak egy Csák Máté van s hogy a díjat a valóban érdemes Csák elől elhálásztta egy bizonyára méltatlan névrokon.

Mint birodalmából elűzött király, oly szomoruan ballagott Zsiga az utcán, midőn találkozott a „Helybeli csengettyű“ érdemekben meghizott szerkesztőjével, aki már rájött a lapokból a tévedések azon vigjátékára, ami a Zsiga tragédiájára nézve tragédia lett.

— Tisztelt uram — szólította meg a derék Tollfi Zsigát — engedje meg, hogy felkérjem, ne szerencséltesse többet lapunkat becses dolgozataival. Látja, amióta az önre vonatkozó hirt és az ön munkáját közöltem, 26 magánlevelet kaptam, amelyek közül 12 Nagykovácsot, 14 a Lipótmezőt ajánlja számára állandó tartózkodási helyül. Válaszut előtt állok. Vagy közlöm az ön munkáit s akkor tovább is kedveskednek majd nekem ilyen levelekkel, vagy nem közlöm s akkor levelezésem szűkebbkörű lesz. Én az utóbbit választom. Ajánlom magam!

Aki nem olvasta a honfiától megbántott Coriolán történetét, aki nem tudja elképzelni ama koronáspénz sértett büszkeségét, amelyet tévedésből 20 filléres helyett fizetnek el, annak fogalma sem lehet azon rezignált kedélyhangulatról, amely erőt vett most Zsigán s amely még inkább elfogta lelkét akkor, midőn látta, mint szedeti le Fellegesi ur a szinlaposztóval a hirdetési oszlopról a Csák Máté szinrehozatalát hirdető plakátot.

— Uram! Mit jelent ez?! — kiáltott most fel a babéraitól megfosztott költő oly hangon, melyről azt szeretik mondani, hogy a szenvedély lavínája hömpölyög benne, holott valóban csak a rekedtség egy árnyalatát lehet rajta észrevenni.

A direktor, ki a mult napon alázatos volt, mint egy paragrafus, most büszke felkiáltójelként egyenesedett ki s előkelő orrhangon válaszolt:

— Hja, kérem; silány művet csak azon esetben tanácsos előadni, ha az Akadémia pályadíja egy kis reklámot csinál neki. Mert a reklám a fő, a reklám, a kenyér, a reklám az élet.

Bankos Zsiga 100 arannyal lett szegényebb s egy tanulsággal gazdagabb e napon; azonban azt hiszem, olvasóim közül se gondolja senki, hogy

a szerzett tanulság ellensúlyozta volna az elvesztett 100 aranyat: annyival kevésbé ellensúlyozhatta, mert Zsiga nem is fordította hasznára a tanulságot: nemes harag töltötte ugyan ellelkét az Akadémia tudatlansága s az emberek kislelkűsége miatt, de azért, a mint hazaért a lakására, elsődolga volt hozzáfogni egy új tragédia írásához. Azonban, hogy ez meg fogja nyerni az Akadémia ez évi pályadíját, még nem teljesen bizonyos.

Zrinyi és Gyöngyösi.

(Folyt. és vége.)

Mig Zrinyit nyelvének darabosságában és döcögős verselésében nem értette meg kora, azalatt kortársai, Gyöngyösi István példátlan népszerűsége tette szert. Gyöngyösinek legismertebb munkája a *Márssal társalkodó Murányi Vénus*, melynek rövid tartalma a következő: Wesselényi Ferencz nádor, még füleki kapitány korában, királya parancsára az erős Murány vár elfoglalására indul s azt a vár urnőjének, Szécsi Máriának szívével együtt hatalmába keríti.

A Murányi Vénus mellett Gyöngyösinek legkedveltebb s legnépszerűbb műve a *Poraiból megéledett Phoenix*, vagy *Kemény János emlékezete*, amely három részre oszlik. Az első két könyvben a költő leírja Kemény szerelmét Lónyai Anna iránt, II Rákóczi György mellett a lengyelek ellen hadba vonulását s tatár rabságba jutását, amelyből sok viszontagság után kiszabadul s összekel hűséges menyasszonyával. A harmadik könyvben Kemény János fejedelemségét és halálát énekli meg.

Gyöngyösinek e két legnevezetesebb és legértékesebb műve is inkább tekinthető verses regénynek, mint hőskölteménynek. Szerkezet és jellemrajz tekintetében egyik sem mondható sikerültnek, de Gyöngyösi nem is annyira ezekben, mint inkább a nyelvben és verselésben kereste a művésziességet. S valóban mintegy másfél századig nem akadt magyar költő, aki verselési technika és költői nyelv tekintetében versenyezhetett volna vele.

Gyöngyösi hatásának titka verselési ügyességében, nyelve magyarosságában és zengzetességében rejlik; ez volt forrása annak a példátlan népszerűségnek, melyben Gyöngyösi művei nemcsak a maguk korában, de még azután is egy hosszú századon át részesültek. Ez utóbbi állítás

igazságát eléggé bizonyíthatja az a körülmény, hogy maga a Murányi Vénus a XVIII. század folyamán, 1702—1796-ig kilencz ízben jelent meg újabb nyomtatásban és így átlag minden tíz évre esett egy-egy újabb kiadás

Gyöngyösi műveiben a leiró és elbeszélő részek mellett igen gyakoriak a lírai részek, melyekben felhalmozza mindazt, ami szépet csak tud mondani a szerelemről s amelyek műveinek legszebb, legsikerültebb részei. E lírai helyek tették korában, sőt — mint láttuk — azután is egy hosszú századon át kedvencz költővé Gyöngyösit. Verselése, rithmusa és rímei is az ily helyeken legkitünőbbek, minek igazolására elég lesz néhány sort idéznünk :

„Mint hogy a szeretet veszedelmes pálya,
Útját kinek sokszor majd halál is állja,
Mégis, aki magát sokképen formálja,
Dolga titkainak jó módját találja.“

Vagy pl. Szécsi Mária szavai Wesselényihez :

Hadakozó Mársnak vitéz unokája,
A házasság dolga Istennek munkája,
Ő rendeli kinek ki légyen mátkája,
Nála nélkül vakra vetett sok koczkája.

Nem kevésbé hatásosak és sikerültek Gyöngyösi műveinek ama helyei, hol kortársait ostorozza s hazafiságra buzdítja, minő pl. :

Ó, az régiektől elfajult nemzetség,
Hiredben, nevedben korcsosult nemesség,
Mióta köztetek nincs az egyenesség,
Ily rútol azóta prédál az ellenség.

Ameddig egy szívet fogtál, magyar fegyvert,
Volt-é oly nemzetség, aki téged megvert?
Kardod minden ellen diadalmosan nyert,
Sok préda nyereség lábad alatt hevert.

Ez a néhány idézet egyuttal költőnknek verselési technikájáról is képet nyújt, láthatjuk ezekből is, hogy meg van bennük a Sándor vers kellő szótagszáma; ütemei majd mindenütt jók, rimei tűrhetők, sőt némelyik a jegujabb poétikák szabályai előtt is megállja helyét, mint pl. : pálya—állja.

Gyöngyösi hatásának főokaként említhetjük fel végül, hogy egykoru eseményeket énekelt meg; oly tárgyakat választott, melyek még friss emlékezetben éltek s ugyszólván közbeszéd tárgyát képezték. Ez a körülmény szolgált később indokul egyeseknek arra, hogy megfélekedve Gyöngyösi érdemeiről, egyenesen Tinódi utódjának tartásák, aki csak azért szedi versekbe kora nevezetesebb eseményeit, hogy azokat az utókor

is olvashassa. Elfogulatlanul azonban ily kicsinylőleg nem szólhatunk Gyöngyösiről. Nem lehet ugyanis róla azt állítani, hogy — miként Tinódi — minden terv, minden szerkesztés nélkül adta volna elő a történeti dolgokat s nem lehet elvitatni tőle azt, hogy a történeti eseményeket igyekezett kiszínezni. E czélból mozgósítja az olympi isteneket, a szereplő személyek szájába költött beszédeket ad, lefesti a háboru borzalmait, a szerelem veszedelmeit s különösen ez utóbbi, alanyi részekben, melyekből fentebb néhány sor idézetet is mutattunk be, Gyöngyösi „ma is valódi költő“. Nem lehet ugyan tagadni, hogy művei Tinódi modorára emlékeztetnek bennünket, de ezt a modort ő felfrissítette, mint maga mondja: „megszínelte“. De nem csupán Tinódira emlékeztetnek az ő művei, hanem megtaláljuk azokban többi elődének kiválóságait is.

A kompozícióban Gyöngyösi meg sem közelitheti nagy kortársát, Zrinyit, kinek e tekintetben azonban csak két század elfolyása után akadt párja irodalmunkban. Zrinyi és Gyöngyösi a maguk kiválóságaival mintegy kiegészítették egymást, csak az a sajnos, hogy e kiválóságok nem egy férfuban egyesültek, mert ez esetben „két századdal előbb megteremhetett volna a magyar eposz“. Mig azonban Zrinyi sok tekintetben ma is utólerhetetlen a maga jelenéseiben, Gyöngyösi „jó tulajdonait megette az idő. Mivelő szellem volt tovább egy századnál, épen a kor embere, szükséges láncszem a fejlődésben. Zrinyi megelőzte korát, de nem hatott rá; Gyöngyösi megtalálta a magáét és előbbvitte“.

Találóan jellemzi Gyöngyösi műveit egyik ismertetője a következő szavakkal: „Kevés gondolat, több érzelem, legtöbb csin“. Igen, az ő műveiben találkozunk először csinnal, eleganciával irodalmunk történetében s ez egymagában is elég érdem arra, hogy az egykori gömöri táblabíró, mint költészetünk egyik buzgó munkását irodalmunk nagyjai közé sorozzuk.

Zrinyit és Gyöngyösit mindig bátran állíthatjuk példányképül az ifjabb nemzedék elé, hogy őket alaposan megismervén hibáikból, botlásaikból okuljon, azokat kerülje, jelességeiket ellenben igyekezzék elsajátítani. — Aki ily módon, e két nagy férfiú kiválóságait egyesítve magában fog munkához, az nemcsak a jelenben, de a jövőben is nagy és maradandó művet alkothat.

Domonkos József.

MOZAIK.

Hunczut a német! — szokták szívesen mondani a kurucz magyarok; hej, pedig a magyarok közt is akad olyan, aki sokszor csalafintaságon töri a fejét.

Igy tett egy igen kedves barátom is.

Van neki egy nevezetes jó tulajdonsága: t. i. — szereti az alkoholt.

Ez az előszeretete aztán az oka annak a föltevésnek, (hunczut aki rosszat gondol) hogy az én igen tisztelt barátom ellensége a józanságnak.

Ez az előszeretete az oka annak, hogy egyszer az alkohol úgy fölkoholta, hogy megesett rajta ez a história...

... Egy éjjel igen disztinált állapotban érkezvén haza, — miután utközben a Galilei-féle földforgási elméletet tanulmányozta a saját tengelye körül — hogy észre ne vegyék hazajövetelének reggel felé hajló időpontját — furfangos tervet eszelt ki.

Csendesen bevonulván az előszobába: vetkezni kezdett.

Lassanként elhagyta ruhahüvelyét, úgy, hogy csak a legszükségesebb darabok maradtak rajta, — csendes monologizálás közben (a hitelesített üvegek megbizhatatlanságáról értekezett) karjára vette ruháját, kezébe a czipőt és harisnyáját — fején a kalappal és ajakán egy általános mosollyal (ez neki szokása) elindult...

Lassan lépegetett a sötétben s miután az előjelekből tervének sikert konstataált, benyitott az ebédlőbe (azontul van az ő „szobája“).

Könnye se perdült, jajja se hallott, — csak mosolygott az előtte föltáruuló látvány fölött.

Harsány kacaj és hölgyek sikongatása volt diadalmi zenéje.

Az ebédlőasztal körül diszes női és férfi társaság ült.

A férfiak kacagtak, a nők arczaikat fedték el... ő csak mosolygott rendületlen.

Még csak a czipőt sem ejtette el.

— Maga kárán tanul a magyar.

Kérdezzék meg barátomtól.

X. Y.

Egyik kollegánk valamelyik iparos mulatságon új lakkczipőjében barázda-billegető módjára tetszelgett párjának, akivel egész este mulatozott. Közben folyton zavartan tekintgetett egy bizonyos helyre, ahol egy alaposan megtermett frakkos uri ember állott és barátságosan mosolygott reá. Már kezdte a dolgot megenni és elakart inálni, mikor a kövér frakkos uri ember, akiből egyáltalán nem nézett ki a lakkczipő édes, illetőleg mostoha apja, megszólítja: „Ugyan kérem sohse féljen annyira tőlem, csak tán nem képzel olyan parasztnak, hogy itt kérjem uraságotól a czipő árát“?!

*

Ugyanezen kollegánkkal történt. Egy alkalommal beszélget adósságairól és annak kifizetési módjairól és lehordja magát a sárga földig. Végre is felsóhajt: „Hiába, hajlamom van az adósság csinálásra!“

*

Egy jogászbál alkalmával kérdi egy hölgy egyik tánczosától: „Hány leány van a mulatságon“? „Hatvanhat“. „És hány szép?“ „Hat van szép, hat van csunya“ — felelte mosolyogva.

*

Egy vidéki gyógyszerésztől hallottam a következő dolgot: Egy beteg paraszt elmegy az orvoshoz, aki, miután megvizsgálta, receptet irt neki és porzót hintett rá, így szólt hozzá. „A port, ami ezen a recepten van, vegye be és meggyógyul tőle“.

Hazamegy az atyafi és mondja az anyjknak, amit az orvos mondott: „A port, ami ezen a recepten van, vegyem be! De hogy?“ „Hát úgy, hogy kapard le egy késsel róla a port, tedd kanálba, tölts rá vizet oszt idd meg!“ — mondja az anyjuk.

Samu.

Közkedveltségű Mozaik-íróársam tudvalevőleg igen józan életű fiatal uriember.

Néha-napján azonban megtörténik, hogy kirug a hámbul.

Hiszen: „Nem lehet az ember fából“.

Másnap aztán vezekel. Szerinte „spórol“.

... Kimegy a vasúthoz ötször az apostolok fürge lovain (nem feledvén otthon az ősi have-lokkot) és bejön onnan ugyanannyiszor hasonló módon.

Megkérdeztem tőle, hogy mire való az a sok séta?

„Spórolok“ — felelte.

???

„Hát úgy — felelte ő diplomatikus komolysággal — hogy, hogyha ötször kimennék kocsin, ötször bejönnék kocsin: az öt forintba kerülne. Így megspórolok öt forintot“.

X. Y.

Sport.

Rovatvezető: Majerszky Jenő.

A „J. V. E.“ ismerkedési estélye. A „J. V. E.“ tagjai által Sz. Benedek Sándor vivótermében rendezett ismerkedési estély, tekintve a kedélyes hangulatot, nagyon sikerültnek mondható, amint az az előjelekből ítélve, előre is látható volt. A vacsorához leülve Propper Miklós, egyleti jegyző felolvasta az erre az alkalomra készített szellemes alapszabályokat, melyeket egyhangulag elfogadtak. Ezek már előkészítették a jó hangulatot, amit a jó va-

csora és borok csak fokoztak. Nemsokára előke-
rült egy pár barna fiu is a Magyarai testvérek ki-
tűnő zenekarából, kiknek hol vig, hol busongó
remek muzsikája mellett egész hajnalig együtt
maradt a társaság, melynek tagjai a sikeren fel-
buzdulva elhatározták, hogy minél gyakrabban
fogják rendezni a jövőben az ilyen estélyeket. Az
est folyamán számos dicsőítést mondtak Sz. Bene-
dek Sándor vívómesterre, Majerszky Jenő vívó-
köri elnökre s a társaság többi tagjaira.

Ifjusági hírek.

**Igen tisztelt olvasóinknak boldog karácsony-
ünnepeket kívánunk.**

A XIII-ik protestáns-estély folyó hó 11-én volt.
A gazdag műsor első pontja a főiskolai énekhar éneke
(„Jézus ölébe bizton...“ Doane W. H. Férfikarra átírta:
Mácsai Sándor.) után Jánosi Zoltán, a nagytehetségű debrec-
zeni lelkész lépett a közönség elé s igazán mély vallásos
érzéstől áthatott szabadelőadást tartott. Az ezt követő
tapsvihar elhangzása után kezdte meg Poosch Margit ur-
leány gyönyörű zongorajátékát (F. Chopin: As-dur ballada),
melyet a közönség méltó elismerésben részesített. A követ-
kező szám melodráma volt. Dr. Várady Antal és Nemes
Elemér „Az Úr ítéle“ cz. melodramáját adták elő: Ujváry
Ilona urleány, Alföldi Béla tanító és Peley József hittan-
hallgató. Mind a Peley József szavalata s mind az Ujváry
Ilona urleány zongora- és Alföldy Béla harmonium-kisérete
fényesen sikerült. Ezután Erkel F. „Hunyadi László“ czimű
operájának nyitányát adta elő a tanítóképző intézet vonós
zenekara Karakas István 2. tk. vezetése alatt s a képezd-
szek e zeneszámukkal nagy tetszést arattak. A következő
pont Zoltai Lajos városi s. levéltárnok „A debreczeni bibl-
liáról“ cz. szép felolvasása volt, mely után ismét egy szava-
lat következett. Bartha Berta urleány szavalta Fejes István
„Jézus a tengeren“ cz. költeményét, nem kevesebb tehet-
séggel, mint amilyen hatással. A nyolcadik pont a követ-
kező volt: Gluck: Himnusz. (Papnók kara.) „Iphigenia
Taurisban“ cz. opera II. felvonásának 2-ik jelenete. Alföldy
Béla tanító vezetésével előadták: I. soprán: Agárdy Erzsé-
bet, Alföldy Gizella, Glézer Margit, Kenéz Anna, Pápay
Margit, Sáfrány Ida, Vad Ilona; II. soprán: Barla Szabó
Margit, Bartha Ilona, László Gabriella, Pólya Mária, Stark
Lenke urleányok, az ev. ref. felsőbb leányiskola és tanítónő-
képző intézet növendékei; I. hegedűn: Aranyi Kálmán, Ka-
rakas István, Kiss András; II. hegedűn: Gémesi Jenő, Saja
Vilmos, Szilágyi Benő; mély hegedűn: Hajdu Béla, Székely
Sándor; gordonkán: Lehóczky József; nagybőgőn: Mun-
kácsy György, az ev. ref. tanítóképző intézet növendékei.
A műsor e pontja igazán elragadó volt s minden egyes sze-
replőnek, de különösen a vezető Alföldy Bélának dicsé-
rére válik. Az óriási közönség a 130-ik dicséret 1. versét
énekelve oszlott szét.

A „Magyar Könyvtár“ 400 száma. Most mult hét
esztendeje, hogy a Lempel-Wodianer-féle könyvkiadóhivatal
tiz sárga borítékú füzetet küldött szét, melyekkel minden
húhó nélkül egy nagy dologra hivatott új vállalat indult
meg: a Magyar Könyvtár. Tizenöt krajczárjával árulták e
füzetekben a régi magyar írók klasszikus munkáit, melyek
elő olyan emberek irtak bevezetést, mint Beöthy Zolt
Bánóczy József, Négyesy László, új magyar belletristákat,
akiknek sorát Rákosi Viktor nyitotta meg és végre a leg-
jobb külföldi prózairók és költők fordításait olyan írók tol-

lából, aminő Tóth Béla és Radó Antal. Radó volt meg-
nevezve mint a vállalat szerkesztője is, és az első tiz füzet
lisztája megmutatta, hogy nemcsak nevét adta oda a váll-
latnak, hanem elismert tudását és ízlését is, a magyar és
idegen irodalmakban való ritka tájékozottságát, nagy
munkakedvét és munkaerejét, amelyek az első tiz füzet óta
csorbitatlanul szolgálták ezt a vállalatot, sikerről-sikerre
vezetve azt.

S most, hét esztendő letelte után itt van előttünk a
Magyar Könyvtár negyedik jubiláris füzeté, a négyszázadik
szám: Alexander Bernát ragyogó essayje Shakspere-ről,
méltó az eddigi jubiláris számokhoz, melyeken Jókai Mór,
Rákosi Jenő és Dóczi Lajos nevei fényeskedtek. Végig nézve
ezen a hatalmas könyvgyűjteményen, örömmel kell elteltetnie
minden magyar embernek, aki szívén hordja nemzeti műve-
lődésünk szent ügyét. Hiszen ki ne tudná, hogy a kultúra
terjedésének milyen roppant fontosságú tényezője az, ha jó
könyveket olcsó áron lehet a nép közé vinni! Ezek a kis
sárga füzetek, melyek fillérékért árulják azt, amit azelőtt
koronáért lehetett csak megkapni, beleviszik a magyar
könyv szeretetét mindazokba a körökbe is, melyek csak igen
szerény összeget költhetnek szellemi szükségleteik kielégi-
tésére. A szegény deák, a szűkösen éledegelő iparos, a kis-
fizetésű apró hivatalnok, aki eddig csak vajmi ritkán tévedett
be a könyves boltbe: azóta, hogy a Magyar Könyvtár meg-
indult, lassan-lassan egész kis magánkönyvtárt gyűjthettek,
s alig van magyar család, melybe ezek a füzetek utjokat
meg ne találták volna. Hányszor hallatszott azelőtt a panasz,
hogy a magyar könyv drága! Százezrivel fogyott nálunk a
német Reclam's Universal-Bibliothek, és tudunk elég példát
arra is, hogy magyar emberek ennek a vállalatnak német
fordításából olvasták Jókait vagy Mikszáthot, mert itt sok-
kal olcsóbban juthattak hozzá, mint eredetiben. Most pedig
megértük, hogy egyes könyveket, még a német olvasmány
felé hajló közönség is inkább magyarul vesz meg, mert a
magyar kiadás az olcsóbb. (A most oly népszerű Cyrano de
Bergerac-ot például a Magyar Könyvtár hatvan fillérért
árulja, holott a német kiadás ára néhány márka, a francziáé
negyedfél frank!) Ha azelőtt a vasúti kocsiban, vagy az
orvosok várótermében olvasmányt szedtek elő az emberek,
előzni unalmukat: tiz közül hat esetben bizonyosan valamely
olcsó német vállalat regényei kerültek ki a zsebekből; ma
hál'istennek majdnem minden kézben egy-egy Magyar
Könyvtár-füzet sárgállik. Már pedig aki így hozzá szokik az
olcsó magyar könyvhöz, holnap meg fogja venni, ha mód-
jában lesz, a drágábbat is. Az az író, akit a Magyar Könyv-
tár népszerűsített, számíthat rá, hogy egyebütt megjelenő
munkái is kapósabbak lesznek, s így ez a vállalat nemcsak
kulturánk szempontjából lett áldásossá, nemcsak a magyar
szellemnek lett terjesztőjévé, hanem íróink érdekeinek is
hathatós előmozdítója.

Innen van, hogy alig van nevesebb szerzőnk, aki a
legnagyobb készséggel ne lépett volna a Magyar Könyvtár
munkatársai sorába. Mert ez a vállalat nemcsak olyan mun-
kákat kívánt közölni, melyeknek szerzői joga már elévült,
melyet tehát ingyen adhat ki bárki is, mint ezt a hasonló
külföldi vállalatoknál látjuk: hanem a mai irodalom legjele-
sebbjeit is megnyerte, kik részben eredeti művekkel, részben
új műfordításokkal, részben régi írók magyarázatos kiadá-
sainak szerkesztésével járultak hozzá a gyűjtemény gazda-
gításához. Az a névsor, melyre a Magyar Könyvtár hivat-
kozhatik, igazán sokkal ékesszólóbb, hogysen kommentár-
szorulna: ott vannak Jókaival, Mikszáthtal és Herczeggel
élükön a legjobb magyar elbeszélők: Ambrus Zoltán, Bródy
Sándor, Bársony István, Ignotus, Kazár Emil, Kemechey
Jenő, Kóbor Tamás, Kozma Andor, Murai Károly, Sipulus,
Szikra, Szomaházy István, Tábori Róbert, Tutsek Anna stb.
Ott vannak a költők: Ábrányi Emil, Szabolcska Mihály,
Heltai Jenő és maga a vállalat szerkesztője; ott vannak a
drámairók közül: Dóczi Lajos, Rákosi Jenő, Tóth Kálmán

és Tóth Ede, és végre ott vannak a vegyes tárgyú munkák sorában: Apponyi Albert, Angyal Dávid. Balogh Pál, Beöthy Zsolt, Berzeviczy Albert, Falk Miksa, Junius és sok más. És ezek közül egyik-másik nemcsak egy-egy, hanem számos munkával szerepel a lajstromban. Mikszáth Kálmánnak például majdnem összes nevezetes munkái megjelentek a Magyar Könyvtárban: A jó palócok, A tót atyafiak, Szent Péter esernyője, Az új Zrinyiász, Besztercze ostroma, Prakovszky, melyeket, mint halljuk, több más is fog követni.

Csak a tanárvilág tudja igazában méltatni azokat a szolgálatokat, melyeket a Magyar Könyvtár egyebek közt az iskolának tett. — Megbecsülhetetlen például a magyar történet legfontosabb forrásműveinek az a kiadása, melyet a vállalat megindított és melyben kiváló szakemberek adták ki Béla király névtelen jegyzőjét, Apór Metamorphosisát, a Bécsi Képes Krónikát, Cserei történetét, Galeotto könyvét Mátyás királyról, Kézai krónikáját, Priskos rhetort, Róger mester énekét a tatárjárásról stb.

Ott van aztán, a nagy közönség mellett szintén az iskolára számítva, a magyar és külföldi nagy írók, művészek monografiáinak sorozata: Beöthy Wesselényije, Alexander Shakspeareje, Dóczi Csokonaija, Radó Dantéja, Angyal Bethlenje, Junius Katona Józsefe, Keleti Markója. Ott vannak, a főképp az iskolában olvasott latin és görög klasszikusok új fordításai, melyek majdnem kivétel nélkül elsőrangú munkák, mind olyképpen készítve, hogy a laikus nagy közönség is megszerethesse belőlük az ókori irodalom nagyjait.

A modern irodalmakból való klasszikus munkák közt ott vannak: Ábrányi Byronja, Racineja, Rostandja és Mæterlinckje, Hevesi, Gabányi és Várady Molière-fordításai, ugyancsak Váradynak két Schiller-darabja, Radó Antal, Telekes Béla és Mikes Lajos új Shakspeare-fordításai stb.

A modern elbeszélő irodalomnak is hány kiváló idegen íróját ismerte meg a magyar közönség e könyvtárból: Kipling Dsungel-történeteit, Wells fantasztikus regényeit, Conan Doyle remek detektív-történeteit, Anatole France-ot, Pierre Lotit, Jeanne Marnit, Multatult, Matilde Seraot, Zangwillt stb., akik közül nem egyet legelőször a Magyar Könyvtárban szolgáltattak meg nyelvünkön hivatott és lelkiismeretes fordítók, akik között Tóth Béla és Radó Antal mellett ott van Ambrus Zoltán, Szabó Endre, Ambrozovics Dezső, Mikes Lajos, Telekes Béla, Gábor Andor, Marquis Géza stb.

Mily gazdagság az anyagban, mily céltudatosság a tervezésben, mily lelkiismeretes gondosság a kivitelben! A Magyar Könyvtár e hét esztendei munkássága máris mély nyomokat hagyott a közönségben és az iskolában egyaránt s most, midőn negyedik jubiláris számát küldi szét, nem tehetünk egyebet, mint hogy a legigazabb elismeréssel köszöntsük e gyönyörű vállalat megteremtőit és kitűnő vezetőjét és mindinkább növekvő sikert kívánjunk alkotásuknak.

B. D.

Szép jelenet történt a minap a színházban, a „Heidelbergi diákélet“ előadásán. Midőn a második felvonásban a heidelbergi diákok „Katiczát“ felszalagozzák, a statisztáló diákok sorából két magyar ruhás ifju lépett elő s egy szép virágkosarat nyújtották át a „Katicza“ személyesítőjének, Szabó Irmának a következő szavak kíséretében: *„Ezt meg a magyar diákok adják!”* (Hja! A diákok mindent kitalálnak!)

Hírek a főiskolai énekkar köréből. A főiskolai énekkar, mely az összes ifjusági egyesületek között a legtöbb munkát végzi, pár hét alatt ugyancsak kivette részét a szereplésekből. November 18-án tartotta a Vajdai Nagy Lajos és neje Dobray Erzsébet kegyes alapítók emlékére első emlékünnepejét a következő műsorral: 1. Gyászének. Férfikarra írta Mácsai Sándor. 2. Megnyitó beszéd Tartja: Csiky Lajos felügy. tanár. — Jutalmazottak megnevezése. 3. Szövetségdal. Mozarttól. 4. Tenger gyöngye. Szerző:

id. Ábrányi Kornél. 5. Székelydalok Borsay Samu. 6. Harmónia induló. Irta: Huber Károly. — Az alapítvány kamataiból jutalmaztattak: Nyiri Kálmán 2. th., Sarka Béla 2. th. és Varga Csongor 2. th. egyenként 12—12 korával. — November 27-én az énekkar egyrésze a protestáns estélyen, másik része pedig Püspökladányban volt elfoglalva, ahol meghívás folytán 23 taggal képviseltette magát s szerzett a debreczeni kollégiumnak, az énekkarnak s általában a debreczeni diák névnek hirt, nevet és dicsőséget. Elismerésre méltó buzgósággal készültek a darabokra s elismerésre méltó dicsérettel halmozták el őket az egyes darabok előadása után. A magas színvonalon álló műsor álljon itt: 1. Öseink emléke. Huber Károlytól, Balogh István 3. jh. zongorakísérete mellett. 2. Komoly szavalt. Tartja: Szilágyi Dezső 2. jh. 3. Lengyelek a csárdában. Stehlétől. 4. Ária. Mozart „Várásfuvola“ cz. operájából. Éneklő Jánossy Antal org. kántor, zongorán kíséri: Kunszabó Gyula ev. ref. segédlelkész. 5. Az alföldön népdalok. Doppler Károlytól. 6. Vig-szavalt. Előadja: Baróthy István 3. th. 7. BORDAL. „Ninon“ dalműből. Stojanovitsól. Balogh István 3. jh. zongora kísérete mellett éneklő a főiskolai énekkar tagjai. A hangverseny előkészítésében és sikerében a püspökladányiak részéről Kiss Ferencz ev. ref. lelkésznek és Kunszabó Gyula ev. ref. s. lelkésznek, a debreczeni diákok részéről pedig Baróthy Istvánnak, az énekkar felügyelőjének van érdeme. — Deczember 3-án pedig a Jámor Ferencz emlékünnepelet tartották, a Magyar Irodalmi Önképző Társulat bevonásával. A műsor a következő számokból állott: 1. Gyászének, Pásztor Samutól. 2. Megnyitó beszéd, mondja Csiky Lajos felügy. tanár. 3. Szövetség dal, Mozarttól. 4. Komoly szavalt. Tartja: Segesváry Viktor 2. jh. 5. Honfidal. Id. Ábrányi Kornéltól. 6. Vig szavalt. Előadja: Tóth Endre 4. jh. 7. Székely dalok. Borsay Samutól. — Az alapítvány kamatait a következő énekkari tagok között osztották meg: Varga Jenő 4. th. 40 kor., Lovász Béla 3. th. 35 kor., Pelei József 3. th. 35 kor., Nagy Imre 3. th. 30 kor., Makai Kálmán 3. th. 30 kor., Miszti Mihály 3. th. 25 kor., Tukács Dezső 2. jh. 20 kor., Bakos Sándor 2. th. 15 kor. és Jánosi Sándor 3. th. 10 kor. — Deczember 5-én 20 taggal Tiszalökön voltak temetésen, ahol is b. e. Papp Miklósné ker. atyánkfiait temették.

Karácsonyi szünidő. Akadémiánkon a karácsonyi szünidő decz. 18-án kezdődik s jan. 2-ig tart. Az elekció 17-én, a konfirmáció pedig 18-án lesz. Jó successust kívánunk.

A selmeczi „m. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola Ifjusági Köre“-nek elnöke és választmányja lemondván, a f. é. nov. 16-án tartott tisztújító közgyűlésen Puksa Endre erdőmérnök hallgató lett az elnök, a választmány névsora pedig a következő:

Alelnök: dr. Ribianszky Kálmán, b. m. h., főtitkár: Molnár András, b. m. h., titkár: Harencsár János, b. m. h., pénztáros: Mándi György, b. m. h., ellenőr: Nagy László, e. m. h., háznagy: Czentner József, v. k. m. h., alháznagy: Hávor József, e. m. h., főkönyvtáros: Szathmáry Lajos, e. m. h., könyvtáros: Wundszám Sándor, e. m. h., lapkezelő könyvtáros: Rákossy Márton, e. m. h., zenekar-vezető: Bogisich Gyula, b. m. h., énekkar-vezető: Kellner Béla, b. m. h., közgyűlési jegyző: Sobrovics László, e. m. h. és Nagy Mihály, e. m. h., választmányi jegyzők: Tóth László, e. m. h. és Tarcsányi Kálmán, e. m. h., egészségügyi bizottsági tagok: Marchall Ernő br., e. m. h., ifj. Holzmann Gusztáv, b. m. h., Jándi Arthur, e. m. h., Kolbenheyer Zoltán, e. m. h. A névsorral egyidejűleg kaptuk az értesítést, hogy a selmeczi „Akadémiai Kör“ a főiskola címváltozása miatt címét a következőleg változtatta meg: „M. Kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola Ifjusági Köre“.